

Jan Erik Fors, Dannemora
1859-1917

Se sidan 9.

NYCKELPOSTEN 2/90

Medlemsblad för Föreningen Nyckelharpan
Utkommer med 3 nr per år. Medlems-/årsavgiften, 50:-/år. PG nr 491 82 94-2.

REDAKTION:

Sven Nordin

Laduvägen 16, 142 33 Trångsund
tel. hem 80-7712477 arb 08-7074672

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE:

Christer Kvarne, ordförande

Götgatan 107A, 116 62 Stockholm 08-412512

Bertil Wettersten, kassör

Dubbelvägen 12, 137 57 Västerhaninge

Övriga ordinarie styrelsemedlemmar:

Ingemar Aronsson och Sten Lundin.

Suppl, Lena Höög och Gun Enström.

Omslaget föreställer:
Jan Erik Fors, Dannemora.
Se sid 9.

Föreningen Nyckelharpan och
Nyckelposten ber att få hälsa
alla nya medlemmar hjärtligt
välkomna i föreningen!

Innehållsförteckning:

sid 3 Lyssnat på.
sid 4 Insändare.
sid 5 Att spela i London.
sid 8 Österbystämman i farosonen?
sid 9 Spelmansporträtt.
sid 10 Bildsida.
sid 11 Thellbergs kvintcirkel.
sid 12 Lövens placering...
sid 15 Näcken o Sko-Ella.
sid 16 Berras Byggtips.
sid 17 Scenen, en helig plats!

sid 18 Insändare.
sid 19 Bildsida.
sid 20 Två "höjdarlåtar".
sid 21 Om Lövsta ...
sid 23 Om Världsmästerskapet (Presstopp)

REDAKTÖREN HAR ORDET

Ja så var det dags för Nyckelposten nr 2-90, mitt i sommarvärmen! Redaktören valde att vänta in Världsmästerskapet och Österbystämman mm innan detta nummer utkom. Skrivklådan från föreningsmedlemmarna har väl inte varit så särskilt stor men ett intressant nummer blev det nog ändå. Det saknas material från södra Sverige till exempel från Göteborg och Malmö. Vad gör Ni där nere??!

Det verkar som intresset för nutidsreportage, noter, byggtips och insändare är störst. Intresset för korsord är däremot mycket lågt, två lösningar har skickats in men saknar artiklar, därför kan inget pris delas ut.

Beträffande kompositionstävlingen har tydligen juryn fått riktigt huvudbry eftersom inget protokoll har kommit redaktionen tillhanda. Jag hoppas att det ordnar upp sig till hösten.

Nyckelposten har fått sina egna fotografier; Ingvar Eriksson från Älvsjö och Bertil Svensk från Stockholm. Ingvar och Bertil önskas varmt välkomna av redaktionen! Bra!!

Bertil Persson är trogen tidningen med sina byggtips. I detta nummer handlar tipset om basbjälkens utformning. Enligt obekräftade uppgifter var Bertil den ende byggaren på kromatisk nyckelharpa med 5:or i alla punkter vid årets nyckelharpsbedömning i Österbybruk. Grattis Bertil! Kanske Esbjörn Hogmark skriver om detta till hösten. Han är ju en trogen skribent och återfinns i detta nummer med artiklar som handlar om intonering och londonresa.

Hälsningar och skriv snart!
Redaktören.

Välkommen till Världens folkdans och folkmusik

15 juni - 9 sept 1990

Utställningen invigs av
av Lars Faragó fredagen 15 juni kl 12
Dansuppvisning av Svensk Folkdansensemble

Postmuseum
Lilla Nygatan 6. Gamla Stan

Kortet kan köpas
minnespostkort för
6 kr på Postmuseum
eller genom inlämning
på pg 14 28-2.

POSTMUSEUM
Box 2002, 103 11 STOCKHOLM
Tel 08-781 17 55

LYSSNAT PÅ ....

"Nyckelharporna Falun" har utkommit med kassetten: NYCKELHARPORNA FALUN. Red har lyssnat på bandet. Det är ett välspelade harpgång, förvånansvärt unisont spelat för att vara så många, 24 st. Låtvalet är omväxlande med solo och 2:a stämma i bra blandning. Personligen har jag litet svårt att acceptera trumman, kanske för att den inte passar i denna orkestertyp och repertoar.

Red.

Beställes genom att
sätta in 85:- på P G
429 28 32-2
Nyckelharporna
Falun.

Nästa manusstopp
10:e okt -90

Detta brev daterat 4.6.90 har inkommit till redaktionen, från Tyskland:

Hej Sven!

Tack för ditt brev och ursäkta mig att jag skriver nu först. Jag vill gärna berätta litet om mig. Jag reser varje sommar till Sverige sedan 10 år och då började jag självklart att lära mig svenska på aftonskolan och sedan på semestern i Sverige. Jag har dansat i många år i ett folkdanslag och fick kontakt med svenska folkdanser och gammeldanser som polskor, snoa ... . Eftersom jag spelar några instrument och är intresserad av folkmusik blev jag mycket intresserad av svensk folkmusik och älskar den mycket nu. För 3 år sedan såg jag för första gången en nyckelharpa och blev nyfiken på den. Så beslutade jag att bygga en sådan själv, skaffade ritning och byggbeskrivning i Sverige och började att bygga. Efter ca 130 timmar blev harpan äntligen färdig i oktober 1988 och jag kunde börja att lära mig spela efter L. Alpsjö's lärohäften.

Sommaren 1989 var jag på nyckelharpkurs i Falun Folk Festival och i år skall jag gå på kurs på Visingsö, Vättern.

Och nu torkar mycket trä från min egen trädgård som jag behöver till mina nästa harpor, som jag vill bygga; så mycket är nämligen klart, att det blir en passion, när man en gång har börjat med en nyckelharpa.

Med många hälsningar
Günter Klose

Günter Klose
Schaapkamp 2A
2070 Grosshansdorf
V.-Tyskland

Intonering ännu en gång....

Om man avrundar 356,35949 mm till tre decimaler kan man ju fråga sig om det inte bör bli 356,360 mm. Nej, allvarligt talat, börjar jag bli lite rädd för alla kvadratrötter, siffror och "cents" i samband med harpstämning och spel. Jag frågar mig: Hur klarade man sig förr då man inte hade vare sig elektronik eller matematik på specialistnivå? Får jag nu ställa en enkel fråga om detta underbara (ej ironiskt menat) hjälpmedel: den elektroniska stämapparaten: Är inte den redan konstruerad och kalibrerad för den nu aktuella tempererade stämningen? Om så är, vad är det då för mening med att sitta och räkna streck åt höger eller vänster? Si eller så många cent upp eller ned för att få en tempererad stämning som kanske redan är tempererad??? Kan någon bringa klarhet i denna röra? Jag har ej haft möjlighet att fråga någon fabrikant eller tekniskt sakkunnig. Detta är bara mina lekmanafunderingar: Om stämapparaten vore absolut "ren" på 1500-talsmanér borde den väl ha dubbel markering för halvtonerna då ju i så fall ett giss ej är lika med ett ass. Men på apparaten finns ju bara tolv toner. Nog är det väl mer praktiskt att stämmanen från början redan är tempererad. Annars vore ju endast de direkt betjänta av detta hjälpmedel som spelar på medeltida och renässansinstrument. Jag tror att en cembalist struntar i stämapparaten. Jag har på konsert varit med om att cembalisten hastigt stämde om några halvtoner i pausen mellan två stycken då han böt från be- till korstonart. Jag tänker också på alla elgitarrister som använder stämapparat. Hur gör de med sin temperering? Jag har förresten alltid tvivlat på denna "cent"-räkning. När man sätter igång och spelar på sin harpa är det så många andra faktorer som mer hörbart påverkar tonens höjd och stabilitet. Hur hårt jag trycker in knavern och hur snabbt jag drar stråken t.ex. Kanske har jag missuppfattat något väsentligt i denna grundfråga om stämning. Vore i så fall glad för en stillsam tillrättavisning. Tack för en mycket välgjord och inspirerande tidning. Med de vänligaste hälsningar från:

Bertil Zetterberg, Örebro

Redaktören håller med. Jag använder endast stämapparat "orörd". Pilen rakt upp alltså. Detta ger bättre intonerat samspel med andra instrument.

Esbjörn Hogmark

juni 1990

ATT SPELA NYCKELHARPA I LONDON

När jag skriver den här artikeln sitter jag lutad emot en sten vid Aspobadet, några kilometer utanför Österbybruk. Klockan är 3 på eftermiddagen, solen skiner från en klar himmel folk badar och har det skönt. Mina fingrar är fortfarande lite stela efter en timmes windsurfing på Stordammen. Vilket paradiset för barnfamiljer och andra som vill komma lite avsides. Kanske någonting att tänka på för Er som vill tillbringa några dagar i Österbytrakten i samband med Spelmansstämman som kommer nästa helg.

(För den som inte redan förstått det vill jag bara nämna att jag skrev den här artikeln sommaren 1989 men att jag inte fick i väg den till tidningsredaktionen förrän nu.)

Veckokursen som Leif Alpsjö arrangerar pågår just den här veckan och jag brukar åka dit någon kväll för att insupa lite Österbyatmosfär redan innan det stora evenemanget. Det är en fin tid nu när man har alla sommarens aktiviteter framför sig. Några lär redan ha gått av stapeln men de har jag inte hunnit med. Nu skall det bli desto mer.

Men det var ju inte om Österby som den här artikeln skulle handla.

Nej det var LONDON

I år var det 3:e året i rad som jag, min skolklass Ma4b (skall uttalas maskinfyran b) från Fyris-skolan i Uppsala och min nyckelharpa gästade London. Vi brukar åka dit med studentklasserna. Eleverna får ett sista äventyr tillsammans innan de skiljs på examensdagen.

Givetvis så måste vi planera in några industri-besök vid sidan om alla de Klassiska London-sevärdheterna. Att man sedan ägnar sig åt en hel rad andra aktiviteter som kanske inte skall nämnas är ju som var och en kan förstå givet, i sådana här sammanhang. Men nu förhåller det sig emellertid så att eleverna i de här klasserna har nått en relativt mogen ålder och kan ta vara på sig själva åtminstone större delen av dygnet. Detta ger oss lärare möjlighet att göra utvecklingar på egen hand och det är vid sådana tillfällen som jag brukar ta min nyckelharpa med mig och dra ut på äventyr.

Först har vi tunnelbanan, "THE UNDERGROUND". Går man där nere stöter man ideligen på musiker som spelar sin musik. Det kan vara allt ifrån hårdrock till finaste klassisk musik spelad på soloinstrument såsom cello, violin, tvärflöjt etc. Som Ni kan förstå så väcker en nyckelharpa en alldeles speciell uppmärksamhet i sådana här sammanhang. Läger man bara sin hatt framför sina fötter så står det inte på förrän man tjänat ihop till ett pubbesök för sig själv och sina närmaste. Men hur är det egentligen; Får man stå så här och spela utan några speciella tillstånd? Egentligen inte. Har man otur så kommer polisen eller BOBBYN som dom kallas. Det har hänt mig två gånger. Ena gången stod jag och spelade på Leicester Square. Jag hade fått in ett som jag tyckte hyfsat flyt både i spel och den penningström i Londonthatten som jag hade placerad framför mina fötter. Plötsligt stegar en Bobby fram och ber att jag skall flytta mig till ett ställe som heter COVENT GARDEN. Jag plockade upp min ganska välfyllda Londonthatt och gick dit men fick där veta att man bör boka in sig i förväg för att få tillfälle att framträda på någon av de friluftsscener som finns där.

Andra gången jag stötte ihop med ordningsmakten var på min senaste resa. Jag bodde på ett hotell som heter Regent Palace alldeles invid Picadilly Circus. Plötsligt kände jag för att gå ned i tunnelbanan och spela. Sagt och gjort. Väl där nere någonstans i de övre etagen drog jag igång en låt. Jag hann inte färdigt med den förrän det dök upp en Bobby. Eftersom jag alltsedan folkskolans Engelska läsebok trott att Bobbys är vänligt sinnade personer så ut-

gick jag ifrån att även denna man tillhörde Londons Gentlemannaskara. Döm om min förvåning när jag omedelbart fick en skarp tillrättvisning om att det var förbjudet att spela i tunnelbanan. Fortfarande med en övertygelse om att Bobbyn skojade lite med mig påpekade jag lite försynt och som jag själv tyckte lagom skämtsamt; Men varför går du inte ett par trappor ner och haffar alla dom andra som står där och spelar?" Bobbyn kanske hade haft en dålig dag, vad vet jag, men han började genast att på ett ganska osympatiskt sätt tala om något som han kallade "Court". Som tur var har man ju sett ett antal deckare på TV så jag visste att "Court" skall man akta sig för. Det betyder ju att man kommer inför rätta. Det var bara att packa ihop och låtsas gå hem. Så fort Bobbyn kommit utom synhåll tog jag rulltrappan ned, tog ett tåg till en annan station och fortsatte där. Nu med bättre tur. Speciellt fin akustik har man i de s k SUBWAYS som är kakelinklädda tunnlar som sammanbinder de olika stationerna inom en huvudstation. Alltså när Ni skall spela i tunnelbanan se bara till att Ni gör det nere på det planet där tågen går. Dit ner kommer inga Bobbys.

Förutom att spela i tunnelbanan och på gatorna kan det vara en fin upplevelse att spela på någon av de stora marknaderna t ex PORTOBELLO ROAD. För vissa er bara om vilka tider som marknaden pågår. Vanligtvis är det förmiddagar. Finns det nu inga andra likasinnade folkmusikanter som man kan träffa? Jo Visst finns det. Bästa stället som jag har upptäckt är CECIL SHARP HOUSE. Detta ställe verkar att vara något av en central träffpunkt för folkmusiker och dansare. Vissa kvällar i veckan träffas man nere i Puben och underhåller varandra. Jag har deltagit vid flera sådana här kvällar och fått bevittna famträdanden av de mest skilda slag.

Adressen till Cecil Sharp House är 2 Regents Park Road, London, NW1. Den allra finaste upplevelse som jag har ifrån London härrör ifrån ett ställe som kallas LITTLE VENICE (lilla Venedig). Det är en pub som ligger vid en liten smal kanal (THE CANAL) Kanalen är fylld med båtar som verkar vara mer utnyttjade som privata pubar än båtar. Båtarna är speciella för den här kanalen. De är bara ett par meter breda men uppemot 15-20 m långa. Kvällen inleddes med spel på puben. En kille som tydligt var

någon slags av ceremonimästare fick mig att riva av några låtar direkt vid bardisken.

Vid sådana här tillfällen är folk otroligt entusiastiska. Man behöver inte vara rädd för att spela fel. Det skulle ändå inte höras i det allmänna oväsandet. Efter ca en timme på puben tågade vi ned till hamnen. Där blev jag inbjuden på en båt. Han som ägde båten spelade gitarr. Det visade sig också att han var en baddare på att ackompanjera andra instrument. Nu var klockan 8 på kvällen och vi tågade upp till ett hus som låg alldeles i närheten. Där skulle det bli spel och dans fick jag veta. Det hela tillgick så att spelmännen samlades i ena änden på en stor lokal medans publiken tog plats i andra ändan. Spelmännen, ja det var en brokig skara, bestående bl a av ett par durspelare ett par säckpipeblåsare, någon flöjtist, fiolister och någon som spelade en sån där trumma som man har här nere. (jag vet inte vad den kallas men man håller en liten pinne på tvären i ena handen och slår med båda ändarna genom att bara vicka på handleden.) Sen var det gitarristen och jag och många fler.

Ceremonimästaren försökte bringa ordning i det hela genom att göra magnifika påannonseringar av vad som komma skulle i en sån där good old English-stil. Stämningen var hög. Mannen fick efterhand som tiden gick höja sin röst mer och mer för att kunna göra sig hörd. En bidragande orsak till detta var att man skickade runt stora ölsejdlar som det bara var att ta fritt ur så mycket man nu förmådde. Jag hade ännu inte gjort något framträdande och jag tänkte att hur skall det här gå. "Karln håller ju på att helt tappa rösten och folk verkar bli mer och mer påverkade av ölet. Men min oro visade sig vara helt obefogad. När jag blev

påannonserad och reste mig upp blev det plötsligt tyst som i en kyrka. Och när jag på min stapplande engelska skulle förklara lite grand om nyckelharpan då var det absolut döds tyst i publiken. Jag började med att spela Eric Sahlströms Andakten. Jag tyckte att det gick hyfsat med spelet. (Kanske därför att även jag hade tagit lite beta-blockerare ur en av de där sejderna som passerade). När jag avslutat med Erics Akademipolska då stod folk upp och dunkades sina glas i bordet. Jag blev ombedd att ta några extranummer och passade då på att göra detta tillsammans med gitarristen som jag

träffat tidigare under kvällen. Vi tog några låtar och som avslutning tog vi Erik Östs Fars gånglåt. Just sådana här raska låtar med jämn takt är väldigt uppskattade. Jag tror inte att man skulle uppskatta t. ex en bodapolska lika mycket.

Ja det var en fantastisk upplevelse som man till viss del får tacka det Engelska ölet för. (Visste Ni att det finns 7000 st pubar i London! Eller som mina elever brukar säga efter att de åtnjutit min avancerade undervisning på skolan, "Det blir ju 1000 st pubar per dag". Klarar vi det !?)

Pint på er för den här gången !

Esbjörn Hogmark P.S. 1 Pint = 0,57 l.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆
Glöm inte Eric Sahlströms
minnesfond P G nr 461053-1
◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

1990 års stipendier ur Albin, Matilda och Ceylon Wallins minnesfond, CEYLON WALLINSTIPENDIET,

tilldelas systrarna och nyckelharpspelarna ANNA MARIA ERIKSSON, Örbyhus och MALIN ERIKSSON, Uppsala för deras lyhörda och rytmska tolkning av den norduppländska folkmusiktraditionen.

Anna Maria Eriksson är född 1969. Hon har spelat nyckelharpa sedan 10-års åldern då hon också började på Uppsala Musikskolas folkmusiklinje. Hennes lärare under de åtta åren vid skolan var Anders Liljefors.

Malin Eriksson är född 1971. Hon var åtta år när hon började "känna på" harpan och vid nio års ålder började hon på Uppsala Musikskolas folkmusiklinje där hon fick undervisning av Sonia Sahlström under sammanlagt nio år. Anna Maria och Malins nyckelharpsintresse väcktes när pappa Dag byggde nyckelharpor åt hela familjen i slutet av 1970-talet. Snart nog spelade hela familjen och flickornas första lärare blev mamma Gudrun. Familjens nära kontakter med Ceylon Wallin inspirerade till fördjupade studier av de wallinska låtarnas speciella karaktär och dialekt. Men även andra uppländska traditioner är välbekanta för dem. Deras engagerade spel och flitiga deltagande i stämmor runt om i landet har resulterat i ett seriöst folkmusikintresse.

Stipendierna består av en mindre penningssumma och en teckning av konstnären Henry Wallin. Utdelningen sker i samband med Nyckelharpstämman i Österbybruk den 17 juni 1990.

Ytterligare upplysningar lämnas av
Gunnar Ahlbäck 0295/43078
Hasse Gille 0295/20835
Birgitta Wallin 018/209585

foto Birgitta Wallin.

Österby stämman i farosonen ? ! ? !

Saxat ur Dannemora Tidning

-Vi är beredda att sälja stallet, stallbacken och orangeriet, berättar Thure Forsman på Liljeforsstiftelsen. Herrgården väljer vi att arrendera ut med långtidskontrakt.

Det avtal som upprättats mellan Liljeforsstiftelsen och wårdshuset Gammel Tammen AB är ett resultat av långdragna förhandlingar. Peter och Birgitta Glaumann vill utvidga sin verksamhet i herrgårdsområdet, dels med nya hotellrum och dels med en ny, större matsal i herrgården.

Men det kostar minst 25 miljoner kronor att rusta och bygga om herrgården och stallängan. För att köpet ska fullföljas måste Peter och Birgitta Glaumann redovisa en finansieringsplan inom ett år.

-Det är en stor satsning, säger Birgitta Glaumann. Men vi tror den är lönsam och arbetar just nu med olika finansieringsalternativ.

Inga förändringar i år

Sommarens aktiviteter i herrgårdsområdet kommer inte påverkas av det nya avtalet.

-Vi fortsätter som vanligt i år, säger Thure Forsman. I framtiden kan vi säkert hitta nya utställningslokaler, t ex några av de gamla magasinerna. Liljeforsateljén blir kvar i vår ägo, utställningsverksamheten där påverkas inte alls av avtalet.

- Liljeforsstiftelsen tror vi att förändringarna i herrgårdsområdet kan föra mycket gott med sig. Med en ny hotell- och konferensanläggning ökar samhällets möjligheter att ta emot turister. Det ger också nya arbetstillfällen.

-Liljeforsstiftelsen har inte resurser för att

i egen regi satsa på upprustning och utveckling av herrgårdsområdet.

Birgitta Glaumann betonar att herrgårdsområdet även i framtiden kommer stå öppet för allmänheten.

-Den stora skillnaden blir att det inte kommer att gå att ordna egna fester i herrgården. Däremot kommer restaurangen vara öppen för alla och den som önskar fira bröllop eller andra högtider i herrgården kan göra det i vår regi.

-Vi hoppas också att traditionerna med vårfirande, midsommarfirande och spelmansstämma kommer att upprätthållas.

Nyckelpopsten hoppas kunna komma med utförligare reportage om någon som vet mera hör av sig till red ....

Enl obekräftade uppgifter så kommer nästa års stämma att hållas på Folkets hus pga ombyggnader på herrgården.

Men hur går det sedan ??

red

Eric Sahlström-harpa säljes

byggd 1947 åt spelmannen

Carl Bengtsson i Hållnäs

lägst 8000:-

Hänvändelse till Ola Bengtsson

John Ericssonsg 1

112 22 Stockholm

tel 08-531709

Spelmansporträttet

denna gång porträtterar
spelmannen Jan Erik Fors
Dannemora.

Brev från

LANDSARKIVET I UPPSALA
Box 135
751 04 UPPSALA

Sven Nordin
Laduvägen 16
142 33 TRANGSUND

E 286/90

Med anledning av Ert brev som inkom hit 1990-05-10 får landsarkivet meddela följande.

Enligt Dannemora församlings födelse- och dopbok föddes gossebarnet Jan Erik 19 febr 1859 som son till gruvarbetaren Johan Solander och hans hustru Anna Greta Öberg i Kyrkroten. Enligt Dannemora församlings husförhörlängd 1859/1863 (AI:15, p 182) var familjen bosatt på Bennarby ägor:

Gr. arb. Johan Solander	f 1831 3/10 i Dannemora	
hustru Anna Greta Öberg	f 1834 16/3	
son Gustaf	f 1857 13/9	"
son Jan Erik	f 1859 19/2	"
dotr Greta Kajsa	f 1861 24/5	"
son Magnus	f 1864 17/3	"

Enligt nästföljande husförhörlängd 1864-1868 (AI:16, p 162), den yngsta i landsarkivet förvarade, bodde familjen kvar på Bennarby ägor. I hushallet ingick också Gustaf Öberg f 1842 8/2 i Dannemora, Solanders svåger, gruvarbetare, dövtum" enligt anteckning i husförhörlängden, samt Margreta Wahlström f 1802 2/9 i Dannemora, Solanders mor, änka efter Matts Kihlbom.

De i landsarkivet förvarade kyrkoarkivalierna från Dannemora församling omfattar tiden t o m 1868, för tiden därefter förvaras de hos pastorsämbetet. Samma tid gäller ungefär för Tegelsmora församling. För att kunna få de uppgifter Ni önskar om Jan Erik Fors, var han bodde och vad han arbetade med, måste Ni vända Er till pastorsämbetena. För att kunna ta del av bouppteckningen efter Jan Erik Fors måste man veta var och när han avled.

Om Jan Erik Fors avled i Tegelsmora församling, Olands härad, efter 1883 bör bouppteckningen efter honom återfinnas i Uppsala läns norra domsagas arkiv. Handlingar från åren efter 1900 förvaras hos tingsrätten i Tierp där Ni således kan fråga efter bouppteckningen efter Jan Erik Fors.

Enligt uppdrag
L B

Så här står det i Svenska Landsmål 1909:

Jan Erik Fors, Upplanda, Tegelsmora S:n, arrendator, född d 19/2 1859 i Uddarby, Dannemora S:n. Började spela vid 15 års ålder. Lärde sig av en morbror, som var duktig spelman. Erhöll extrapris.

Är Matts Kihlbom släkt med "Kilbomspolkettens" Kihlbom? Och lärde han Jan Erik att spela?

Är det någon som vet mer om Jan Erik så hör av Er till red.

DANSÅRET 1990

Fortfarande finns det möjlighet att se 64 Nyckelharpor på Musikmuseét. Utställningen pågår till den 18:e Augusti!

Ingvar Eriksson
Älvsjö

BILDSIDA

Bildmontage från
Österbystämman 1990

Dop och Jernbergs-
konsert i bruks-
kyrkan.

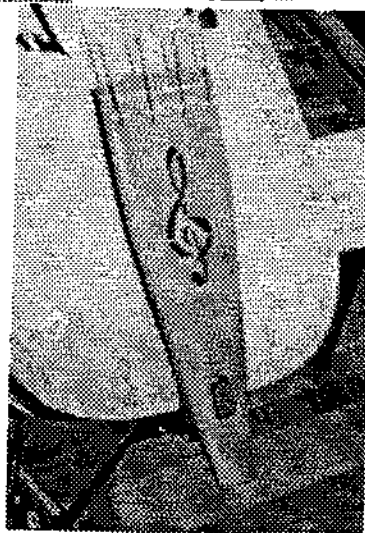
Hasse
Gille.
Österby-
bruk

Olof
Johansson.
Uppsala

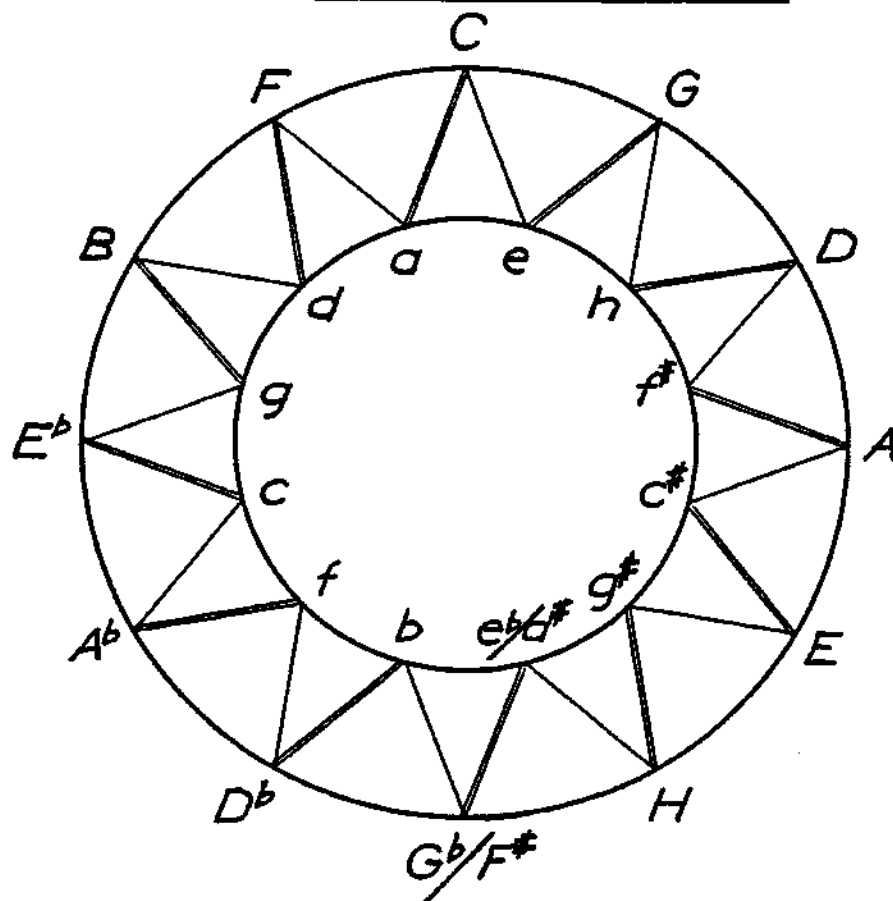
Sahlströms konsert.

Detaljer från årets
harputställning

K V I N T C I R K E L

Yttre cirkeln visar grundtonarterna för durskalorna, med dominanten i medurs riktning och subdominanten i moturs riktning i förhållande till toniken i cirkeln.

Durtreklangerna kan avläsas genom att följa vinkelfigureernas triangelspetsar medurs.

Exempel: C-dur treklngen = C e G
G-dur treklngen = G h D
D-dur treklngen = D fissa A o. s. v.

Inre cirkeln visar parallelltonarternas grundtoner via de dubbla strecken.

Exempel: a-moll är parallelltonart till C-dur
e-moll är parallelltonart till G-dur
h-moll är parallelltonart till D-dur o. s. v.

Molltreklangerna kan liksom durtreklangerna avläsas genom att följa vinkelfigureernas triangelspetsar medurs i cirkeln.

Exempel: a-moll treklngen = a C e
e-moll treklngen = e G h
h-moll treklngen = h D fissa o. s. v.

Källor: Harmonilära av Aron Bergenson; Musikvetenskap, en översikt av Ingmar Bengtsson, samt i viss mån egna funderingar vid konstruktionen av cirkeln.

Farsta 89 10/28

Hans Thellberg
Hans Thellberg

Esbjörn Hogmark

LÖVENS PLACERING PÅ KROMATISKA NYCKELHARPOR.

Jag vet inte om den här artikeln skall tillhöra det vi kallar för byggtips eller om den skall in i den allmänna debatten om nyckelharpans stämning.

Det har som bekant skrivits en hel del tidigare i det här ämnet. Mycket har enligt min mening hållits på en onödigt teoretisk nivå. Och det var just detta teoretiska som fick mig att reagera när jag läste en artikel författad av Hans Thellberg i förra numret av vår högt aktade tidning.

Låt mig först som sist säga så här Hans !

Din artikel är mycket väl genomarbetad och jag kan förstå att Du ägnat mer tid åt detta problem än de flesta av oss andra. Men tyvärr måste jag protestera lite grand emot de rekommendationer som Du ger angående var på knavern löven skall borras in.

Din lösning på problemet att finna lämpligaste stället att borra för löven utgår ifrån den tempererade teoretiska stämningen varifrån Du rent matematiskt har räknat ut var löven skall sitta. Du är också medveten om att detta inte ger den stämning som de flesta nyckelharpspelare vill ha i dag utan Du rekommenderar dem att vrida in löven t. ex. med hjälp av en stämapparat så att tonerna hamnar de antal cent över respektive under den tempererade tonen som man bör ha för att det skall låta bra.

När jag läst Din artikel tog jag helt sonika fram min egen harpa och mätte upp avstånden Sadel-Löv för att se hur väl mina mått anslöt till den teoretiska måtttabellen i artikeln.

Döm om min förvåning när jag fick se att flera löv

stod 2-3 mm ifrån och några tom 4mm !! ifrån vad som rekommenderats.

Jag gick sedan en trappa upp till min harpverkstad och letade fram en s.k. "Bäckströmsritning" för att jämföra med vad man rekommenderade där.

Till min verkliga bestörtning kunde jag konstatera att det fanns löv i min egen harpa som skulle hamna helt utanför nycklarna på "Bäckströms-harpan! Jag mätte upp c:a 6 mm avvikelse som mest. (B-lövet på G-strängen).

Vad är nu detta !???

Har jag farit omkring med en fullständigt ostämd nyckelharpa eller är det något annat som spökar? Det här tarvar en ordentlig undersökning.

Jag började med att stämma igenom min egen harpa såsom jag lärt mig när jag spelade tillsammans med Eric Sahlström i början på 80-talet.

Jag letade fram en gammal måttsticka, där jag prickat av löv-ställningen från den harpa som Erik spelade på fram till sin död. Stickkan var daterad 85 05 18.

Till min glädje fann jag att mina löv sammanföll med Erics åtminstone inom så när som på några allra längst upp på A-strängen. (Inom parentes kan jag nämna att jag jämfört flera harpor som Eric brukade spela på och funnit att lövens inställning har varierat någon mm mellan harporna. Det lät bra ändå när Eric spelade.)

Förklaringen till varför den här lövställningen skiljer sig så markant ifrån Bäckströms ritning tror jag är följande (Rätta mig om jag har fel som Hasse Alfredsson brukar säga i av sina klassiska Lindeman inspelningar.)

Den ritning som går under benämningen Bäckströms ritning tillkom i början på 70-talet. Lars Bäckström gjorde den tillsammans med Hans Gille och Eric Sahlström. Hans var förmodligen den som stod för rekommendationen av hur löven skulle placeras. Jag råkar nämligen veta att Hasse vid den tidpunkten tillämpade en stämning med relativt högt C och G. (Jag äger en "Gilleharpa" daterad 77). Förmodligen erhöles tonen C genom att skapa en ren sext mellan A-strängen och C-strängen. Sedan tog man en ren kvart mellan C-strängen och G-strängen. På så vis kom tonerna G och C att ligga åtskilliga cent över vad som i dag kanske anses som riktigt för en kromatisk harpa. Jag behöll själv den här typen av stämningsförfarande en bit in på 80-talet tills jag började spela mer

regelbundet med Sahlström. Den här stämningen ger en fin klang i C- och G-dur och passar förmodligen bra på en "gammelharpa".

Hur gjorde nu Eric?

Han tog stämgafln till A-strängen och sedan örat till resten. Han for upp och ned i olika accord. Stannade ibland till för att vrida lite på ett löv för att sedan fortsätta. Eric strök inte an två strängar samtidigt för att lyssna in eventuella dissonanser som t. ex pianostämmarna brukar göra. Jag måste också få påpeka att Eric själv har förändrat sitt sätt att stämma under sin spelmanskarriär. Det framgår kanske bäst av alla omborrade löv på den harpa som Eric byggde 1941 och som han spelade på i över 30 år. Det verkar som även Eric tidigare haft höga G och C. Förmodligen fick han ändra på det när han kom i lag med fiol och dragspelare.

Hur stämmer Erics stämning med den som John Olsson rekommenderar samt även den som Sven Olof Sundell har fört fram?

Jo det stämmer alldeles utmärkt. Jag har nämligen med en relativt känslig stämapparat lyssnat av en av Erics harpor.

Här har ni alltså en måttserie på lövens placering som enligt min mening är idealisk som bormall på en kromatisk harpa. Eric Sahlström hade den här lövställningen 1985.

Man bör betänka att följande faktorer varierar från harpa till harpa och från spelman till spelman:

- Strängens homogenitet och likformighet utefter dess längd.
- Hur hårt spelmannen trycker in sina nycklar.
- Hur mycket harts, snus etc som sitter på strängen.

Dessa faktorer kan var för sig föranleda att löven bör flyttas någon mm hit eller dit.

OBS. Måtten nedan gäller en mensurlängd på 400,0 mm mätt utefter strängens fria längd.

A-strängen		Diss 117,5	
A 0 mm	E	133,5	H 223,0
B 25,0	F	149,5	C 233,5
H 45,0	Fiss	163,0	Ciss 243,0
C 65,0	G	176,5	D 251,5
Ciss 82,5	Giss	189,5	E 267,0 (osäker)
D 100,5	A	200,5	F 276,0 (osäker)
	B	213,0	G 290,0

C-strängen		Ciss 23,0		Diss 68,0		F 104,5	
C 0mm	D	46,0	E	85,5	Fiss	120,0	

G	135,0
Giss	150,0
A	164,5
B	179,0

G 0mm	G-strängen
Giss 26,0	
A 46,5	Ciss 121,0
B 69,5	D 137,0
H 86,0	
C 104,5	

Slutligen; Hur skall man förfara om man byggt efter Bäckströms ritning?

Man kan göra som HansThelllllberg rekommenderar, tälja ur några mm i strängsadeln för C- och framför allt G-strängen och löven kommer snällt upp på nycklarna igen.

Spela mera nyckelharpa! !

ESBJÖRN HOGMARK

Polskeföreningen MÄLPARINGEN
har nybörjar- och fortsättningskurs i
polskedans i höst. Ring Ingrid Axtelius
08-7711816 (kvällstid) eller
Stefan Hagling 08-7132232 (dagtid)

Läs

UPPLANDS SPELMANNEN

Upplandsspelmannen är medlemstidning för Upplands spelmansförbund.

Tidningen håller Dig informerad om allt som händer inom den uppländska folkmusiken, inte minst om nyckelharpan, om spelmansstämmor, om kurser m.m.

Upplandsspelmannen försöker också hålla intresset för traditioner och gamla spelmän vid liv. Tidningen bevakar också nyutkommen litteratur om och nya skivor med uppländsk folkmusik.

I varje nummer presenteras ett spelmanslag eller folkmusikgrupp någonstans ifrån i landskapet.

Om Du prenumererar på Upplandsspelmannen blir du samtidigt medlem i Upplands spelmansförbund och får tidningen Spelmannen, organ för Sveriges Spelmäns Riksförbund, på köpet.

Sätt in 80 kr på postgiro 38 42 76 - 2. Eller skriv till Upplands spelmansförbund, Box 811, 751 08, Uppsala. Eller ring, tel: 018-55 80 27.

Sagan om Näcken och Sko-Ella.

En ganska vanlig polska är ju Näcken och Sko-Ella. Men vilken historia ligger bakom det något kryptiska låtnamnet? Ja naturligtvis kan Nyckelposten ge svaret! Detta är saxat ur "HÖKHUVUD" bygd och människor av Sven Lennergård:

Vapenhuset vittnar alltiämt om den realistiskt åskådliga förkunnelse, som denna valvens bilddräkt kunde förmedla till en menighet, som i mycket ringa mån själv direkt av bibelns ord kunde ta del av dess innehåll. Där fick bilden träda till som kunskapsmeddelare. På vapenhusets västra vägg åskådliggör kyrkans hjul livets skiftande öden och åldrandets möte med förgängelse och slut.

På södra väggen å omse sidor om kyrkporten ser man ett ganska vanligt motiv, som även förekommer i ett antal andra uppländska kyrkor: den lede räcker ett par skor, fästade på en lång stång, åt en kvinna. Bilden åskådliggör en episod ur en gammal folksägen, som utförligt behandlats i en studie av Olof Gjerdmann, "Hon som var värre än den Onde". Den gamla sagan, som f. ö. kan spåras tillbaka ända till sagornas hemvist i Orienten i en gammal indisk sagosamling berättar i huvuddrag följande: Djävulen hade förgäves sökt skilja två goda makar från varandra. Då träffar han Sko-Ella, som hånar hans maktlöshet och åtar sig saken mot det att hon får ett par skor för besväret. Det lyckas henne också att söndra makarna. Först inbillar hon hustrun, att mannen slutat älska henne, men att saken kan botas, om hon på natten rakar av hans skägg.

Sedan varnar hon mannen för hustruns otrohet och när han så upptäcker hustrun med rakkniven dödar han henne.—Efter detta har djävulen sådan respekt för Sko-Ella, att han räcker henne de utlovade skorna på en stång.

Polska "Näcken & Sko-Ella"

Spelad av August Bohlin, Uppsala.

Polskan "Näcken och Sko-Ella" är hämtad ur häftet "Melodier från Upplands bruk och Fyris bygder".

Djävulen räcker Sko-Ella skorna på en lång stång. Foto från Hökhuvuds kyrka taget av Ingvar Erikson

Berras Byggtips

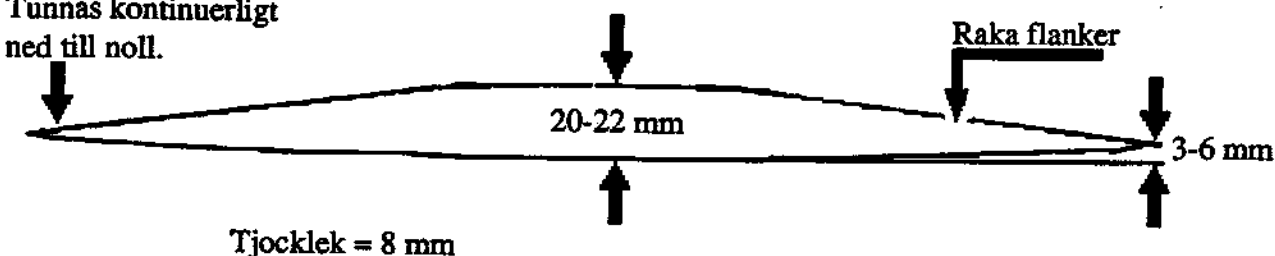
MODIFIERING AV BASBJÄLKE

Gör basbjälken c:a 30 mm längre än på Bäckströms ritning.

Som basbjälken är utformad kan det hända att den släpper från locket (i ändarna).

Idén kommer från Esbjörn Hogmark, Örbyhus och han har lämnat sitt tillstånd till publicering i vår tidning. Tack Esbjörn!

Tunnas kontinuerligt
ned till noll.

Hälsningar Bertil

ANNONS

Nyttillverkade kromatiska nyckelharpor
i gran. Olle Plahn tel 023-23564

Videofilmen "Nyckelharpspelmän
i Norra Uppland" kan Du låna på
Svenskt Visarkiv eller Musikmu-
seet i Stockholm. Betr. innehåll se
Nyckelposten nr 1 89.

Du har väl beställt
folkmusikkatalogen ?

Man beställer Folkmusikkatalogen gen-
om att skriva till:
Folkmusikkatalogen, c/o Anders Olsson,
Älvrosgatan 4, 654 61 KARLSTAD.

Eller skicka in talongen!

Jag beställer ..... antal ex av Folkmusikkatalogen
1990, pris 45 kr/styck.

Jag betalar med inbetalningskortet som kommer
med katalogen. Frakt tillkommer.

Namn: _____

Adress: _____

Postadress: _____

Tel: _____

Plats för
fri-
märke

Till
Folkmusikkatalogen
c/o Anders Olsson
Älvrosgatan 4
654 61 KARLSTAD

Här fortsätter Nyckelpostens serie om "Bättre scenframträdanden".

Gruppering inför scenspel

Scenen är en helig plats

av Sven Nordin

I artikelserien "Hur ska vi göra ett scenframträdande bättre?" tog jag i förra numret (nr 1-90) upp tekniker runt mikrofoner och högtalaranläggningar. -Det viktiga är att man står rätt placerad vid mikrofonen i förhållande till högtalarna dvs bakom dessa. - I detta nummer handlar min artikel om vikten av att placera sig rätt i en gruppering inför scenspel. När man är en person på scen är problemet inte särskilt stort. Men är man några stycken så är det bra om man gör en gruppering som både är "kundanpassad" för publiken och fungerar bra inom gruppen. **Grupperingar.** Men först till att börja med vad man bör tänka på innan scenspelet startar. Ledaren samlar gruppen, i god tid, och går igenom hur gruppen skall göra sin entré. Här tas bl a upp i vilken ordning deltagarna går in på scenen, den som vid framträdandet står längst bort går in först följt av de övriga i tur och ordning. Man bör alltså innan ha bestämt var man har sin plats på scenen och vilken formering gruppen ska inta. Här följer några förslag på grupperingar som syftar till att man ska se och höra varandra i gruppen samtidigt som man vänder sig så mycket som möjligt mot publiken. Tar vi två personer som exempel kan de placera sig intill varandra i vinkel vända ut mot publiken (fig.1). Med tre personer är en triangelformation lämplig att ta (fig.2). Vid gruppering om fyra personer eller fler är en halvcirkelformation att föredra (fig.3).

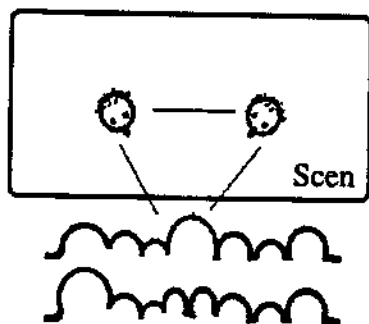

Fig 1

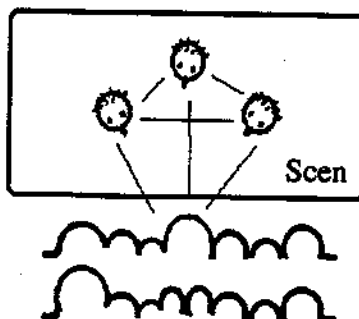

Fig 2

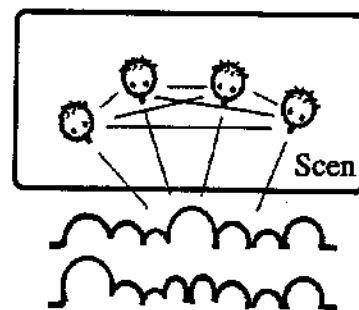

Fig 3

Gruppering vid stora gruppsspel. Vid ett stort gruppsspel typ allspel gäller det att packa ihop sig så att man kan höra ljudet direkt från sina spelkamrater. Med andra ord att inte få ljudet via högtalarna, detta ljud är nämligen fördröjt och kan orsaka "svaj" i takten, vilke gör det svårt för gruppen att spela i samma tempo. Detta hör man oturligt nog inte själv, men var så säker, publiken hör det. Önskemålet att publiken skall kunna se och höra alla musikinstrumenten är kanske litet svårt att uppfylla vid ett allspel, men det bör vara intentionen att göra så gott det går. Av instrumenten är fiolen i allmänhet ljudstarkare och kan därför klara av ett längre avstånd från publiken. De som spelar nyckelharpa bör tänka på att inte stå så att de "spelar in i ryggen" på framförvarande person, en fördel har fiolspelarna som håller sitt instrument högre upp. Det gäller således att i förväg ställa sig så att man helst både syns och hörs och att kortvuxna personer naturligtvis ska stå i främsta ledet. Apropos att stå allra främst så försök att undvika tankar som; "jag vill inte synas eller höras, jag vill inte stå längst fram." Om man nu inte vill varken synas eller höras, vad har man då på scenen att göra? En svår fråga är var allspelsledaren skall stå. Att vända ryggen mot publiken är kanske inte artigt, men en dirigent står ju så. Min personliga uppfattning är att han, när han fått igång låtspelet kan han ställa sig till höger respektive vänster sida om allspelsgruppen vänd ut mot publiken. **Scenen är en helig plats.** Det är därför värt att tänka på, sammanfattningsvis: Försök ha tid för repetition innan scenspelet. Använd ridån (om sådan finns) för att markera scenspelets början respektive slut. Använd ljussättning, ljuset begränsar platsen för scenframträdandet och fångar på så sätt publikens uppmärksamhet. Allt syns mycket tydligt på scenen, undvik därför onödiga rörelser och förflyttningar. Stå nära publiken om scenutrymmet är stort.

Nu har mer än ett år gått sedan jag sist skrev - och jag som t.o.m blev ombedd att skriva insändare.

I början av året skulle jag skriva, Jag hade tänkt önska Er alla Ett Gott Nytt år, men därav blev intet - man har ju så många järn i elden. Jag vill i alla fall önska Er en riktigt god fortsättning på 1990.

Den här gången tänkte jag presentera dem jag spelar tillsammans med. I den förra insändaren berättade jag ju om mig själv, hur jag bor och arbetar. Det var egentligen Tapp Nils Nilsson som satte igång det hela. Han kom en dag för ungefär ett år sedan och frågade om vi skulle spela tillsammans. Han hade under ett besök i Värmland inköpt en nyckelharpa och var nu hel-tänd. Efter som han är storspelman på fiol, har spelat fiol sedan han var en liten pojkvasker, så lärde han sig snabbt på detta nya instrument. Liten pojkvasker sa' jag, det var då det. I dag är han nog en bra bit från liten, men med sina intressen och yrke får man nog inte vara någon vekling. Han är en stor friskus, rattar sina maskiner med bravur vare sig det är snö-skotrar eller grävmaskiner. Nästa man är Jonas Lisper. Han har byggt sin nyckelharpa och han går inte heller av för hackor i musikens värld. Det kanske vore enklare att räkna upp de instrument han inte spelar på. Han är till yrket elektriker och bland de instrument han trakterar finns bl.a. klarinetten med vilken han medverkat i orkesterföreningen här på orten. Den tredje mannen är Kjell-Åke Bengtsson, som kallar sig hantverkare. Jag skulle vilja sätta ordet fin-framför hans yrke. Han gör bl.a. mycket fina spännen till de manliga sockendräktarna. Kjell-Åke har också byggt sin harpa, men han har aldrig fått lära sig spela på ett instrument eller lärt sig noter. Hur som helst - han kämpar på och kommer fint.

Vi träffas varje tisdag kväll hemma hos varandra. En fika-paus är ett måste.

Tapp-Nils bor i en by som hejer Östra Utsjö och har vi då spelning hos honom, då får jag köra

sammanlagt 1 mil ungefär - dit och hem. Han har ett mysigt musikrum i en äldre byggnad på sin gård. När vi ska träffas hos Jonas Lisper, då blir det litet längre åktur. Först Sälen-vägen ner mot Yttermalung, över älven och så vidare genom skogen till Sillerö by. Det blir en körsträcka på så där 2 1/2 mil. Att sedan samlas hos Kjell-Åke, då blir det endast 6 - 7 km. Självt tycker jag om att spela på små tillställningar och har väl under året "fuskat" därmed, genom att dra någon låt för t.ex. turistbussarna som besöker min gård. - Gänget har i alla fall haft två framträdanden under året. Första gången var på någon sorts föreningsträff och detta var i våras. Det värsta var, att Jonas skulle på skogsplantering den dagen och Kjell-Åke hade inte ens börjat spela med oss. Alltså, där kom endast Nisse och jag darrade åtskilligt på manchetten. Nisse har nämligen den lilla fina vanan att gärna och ofta spela andra stämman eller kompa. Vi hade 10 låtar på programmet - men det blev 11! Jag talade om, att det var vårt absolut första framträdande - urpremiär så att säga. Jag sa' att vi skulle "värma upp" med Äppelbo gånglåt. Vi körde igång och efter kanske två toner upptäckte jag något - vi spelade Lima brudmarsch!

Vi fortsatte och klarade av låten, varpå jag sa' att det verkligen märktes det var urpremiär. Hur som helst programmet blev uppskattat.

På höstsidan var jag tillsammans med Nisse och Jonas engagerad till Vuxenskolornas årsmöte och det blev en mycket trevlig kväll och där fick vi verkligen spela extra-låtar - repertoaren höll inte på att räcka till.

Nu längtar jag efter några fler engagemang. Jag har berättat litet om oss här uppe i de djupa skogarna. Innan jag sätter punkt vill jag bara fråga, vilket språk tror Ni vi rör oss med under våra trevliga möten? Jag tror inte Ni skulle förstå så värst mycket.

Anna Brita Andersson
Lisskarigården
702 00 Malung
Tel, 0280/10 211

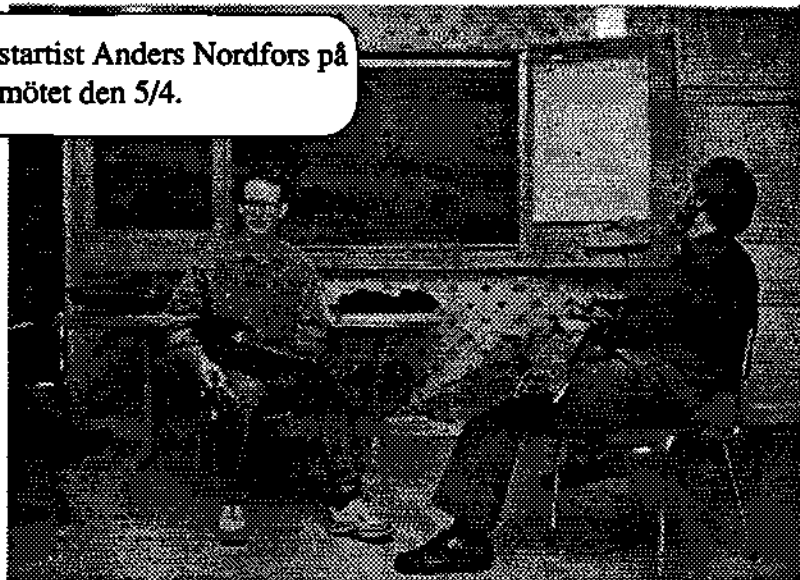
Med vänliga hälsningar
från Anna Brita
på Lisskarigården

Kassören Bertil Wettersten låter medela att två medlemmar har sänt in avgift för 1990 men glömt att skriva namn och adress !!!! Känner Du på dej att ha glömt detta så kontakta Bertil omgående! En var avsänd från Falun den andra okänd.

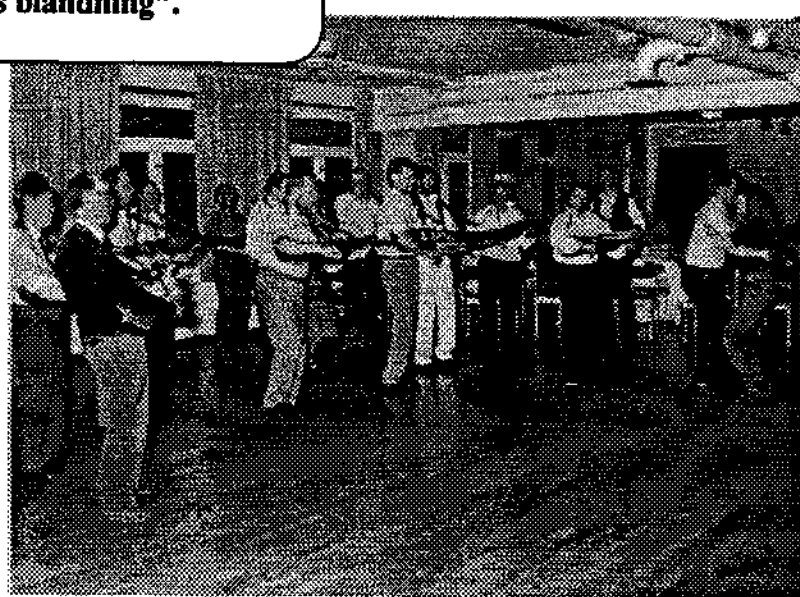
Bertil Svensk's Bildsida

Gästartist Anders Nordfors på årsmötet den 5/4.

Spelkväll hos Tälje folkdansgille den 11/5 tillsammans med "bygggdens blandning".

TVÅ ST "HÖJDARLÅTAR"

VALS FRÅN VÄDDÖ. AV EIRA KOIVUMÄKI

Undertecknad blev lika imponerad som Sven N av Hopskräpet (Hopkoket) (Fotfolket) när dom spelade för föreningen Nyckelharpan. Det resulterade i att dom engagerades för Nacka Hembygdsgille. När kvällen var till ända så fick jag några av deras egna låtar inspelade på band så att dom blev möjliga att teckna ner i notform. Hoppas i och med denna publicering att dessa två härliga kompositioner skall spridas över landet. Valsen är av Eira Koivumäki och polskan av Sven Erik NBorgström.

Bo Karlsson.

MÖRKA POLSKAN

AV SVEN-ERIK BORGSTRÖM

B. K. - 90

STUDIO

TELEVISION-VIDEO-FILM-MUSIK
Gripsholmsvägen 10, 125 71 Älvsjö
tel 08-477570

BMB-studio har erfarenhet
av nyckelharpinspelningar !

Här är lite info om Lövstautställningen insänt av Birgitta Wallin och Cajsa Ekstav. Tack!

Eric Sahlströms minnesfond presenterar nyckelharpans utveckling och historia i en utställning i Orangeriet, Leufstabruk.

Minikonsalter dagligen kl. 13.15 och 15.15.

Under sommaren visas en specialutställning om spelmansfamiljen Albin, Ceylon och Henry Wallin instrument, foton, teckningar m.m.

1 2/7	Sonia Sahlström - Håkan Larsson
19/7	Sture Sahlström - Sture Andersson
26/7	Vendelkråkorna
2/8	Susanne Rosenberg, Sven Ahlbäck, Mikael Marin
9/8	Gösta Sandström - Peter Hedlund
16/8	Esbjörn Hogmark - Sture Hogmark

Folkmusikkonsalter varje torsdag kl. 19⁰⁰
Öppet dagligen 23/6-19/8 12-17 (ej måndag)
Telefon 0294-311 90 (turistbyrå). Birgitta Wallin

Värstingen

- Är kompositören hemma ?
- Näe, han är i rovlandet med bethoven !

Hej!

Här kommer schemat för vilka som jobbar som guider/spelmän på nyckelharpsutställningen i Leufstabruk i sommar. I skrivande stund har vi en "lucka" på två dagar, den 10:e och 11:e juli. Hör gärna av dig till Gunnar Ahlbäck tel: 0295/430 78 eller till mig tel: 018/33 70 08 om du kan hjälpa till eller tipsa om någon annan.

Jag bifogar även Gunnars folder om utställningen där man bl a kan se vilka som framträder på torsdagskonserterna. Nytt för i år, vad gäller själva utställningen, är att i ett av rummen visas en utställning om Albin, Ceylon och Henry Wallin.

SCHEMA FÖR UTSTÄLLNINGEN I ORANGERIET

.....	
v.29 Ti 17 juli	Lotta Franzen
On 18 juli	Lotta Franzen
To 19 juli	Lotta Franzen
Fr 20 juli	Lotta Franzen
Lö 21 juli	Lotta Franzen
Sö 22 juli	Allan Lundvall
v.30 Ti 24 juli	Sven Nordin
On 25 juli	Sven Nordin
To 26 juli	Sven Nordin
Fr 27 juli	Sven Nordin
Lö 28 juli	Sven Nordin
Sö 29 juli	Sven Nordin

v.31 Ti 31 juli	Cajsa Ekstav
On 1 aug	Cajsa Ekstav
To 2 aug	Cajsa Ekstav
Fr 3 aug	Cajsa Ekstav
Lö 4 aug	Cajsa Ekstav
Sö 5 aug	Cajsa Ekstav

v.32 Ti 7 aug	Cajsa Ekstav
On 8 aug	Cajsa Ekstav
To 9 aug	Cajsa Ekstav
Fr 10 aug	Cajsa Ekstav
Lö 11 aug	Cajsa Ekstav
Sö 12 aug	Cajsa Ekstav

v.33 Ti 14 aug	Cajsa Ekstav
On 15 aug	Cajsa Ekstav
To 16 aug	Hasse Gille
Fr 17 aug	Hasse Gille
Lö 18~aug	Marja Lindahl
Sö 19 aug	Marja Lindahl

Cajsa Ekstav

STÄMMA!

Hjärtligt välkomna alla spelmän, musikanter, dansare och alla ni andra som gillar dans och musik, till en härlig sommarmusikalisk upplevelse under ekarna vid Skälby-parken. Skälby-gård, Järfälla.

Det blir mycket "busk-spel", scenframträdanden, spel till dansen på dansbanan, allspel, träffa nya bekanta, träffa gamla vänner - alltså fullt med aktiviteter under hela onsdagseftermiddagen.

PROGRAM o. TIDER FÖR STÄMMAN:

Lördagen 18 Augusti.

19.00 "Förstämma" med dans på dansbanan.

Söndagen 19 Augusti

12.00 STÄMMOSTART med allspel från scenen.

Sedan blir det sång, musik och dans hela långa dagen. (Avslutning vid 17.00- tiden)

Grupper, lag eller enskilda som vill medverka på scenen eller dansbanan v.g. ring

Per-Eric Ericsson, tel 08/892623.

Arrangörer Skälby-Barkarby Bygdegårdsförening, Järfälla Folkdansgille, Skälby Spelmanslag.

Att besöka Lövstautställningen är ett **MÅSTE**. Man träffar så många "galna" spelmän och får se så många underliga harpor...

foto Gunilla Brandt

Ni som väntar på gamla nummer av Nyckelposten: Ge inte upp ! Det är på gång med ny tryckning . Beträffande pris och leveranstid så är inget klart för dagen. Vi hoppas ha besked till nästa nummer av Nyckelposten.

Trevlig fortsättning på sommaren, önskar redaktören som nu längtar till hängmattan...

VÄRLDSMÄSTARE ALLA KATEGORIER! OLOF JOHANSSON, UPPSALA.

Fördelningen av bedömningspoäng för
nyckelharpbygge i Österbybruk 1990.

VM- i nyckelharpa gick av stapeln programenligt i Österbybruk den 16 juni. Deltagandet var glädjande stort, 10 st i gammelharppgruppen och 11 st i kromatiska harppgruppen. Juryn bestod av: **Kurt Tallroth**, Tärsjö, **Sigurd Sahlström** (son till Eric Sahlström), Falun, **Anton Jernberg**, Österbybruk. För arrangemanget stod Österby folkdanslag; konferencier **Gunnar Ahlbäck**, Österbybruk; prisutdelare **Anders Söderberg**, Österbybruk. Som sagt vann **Olof Johansson** i båda grupperna, i gammelharppgruppen på kontrabasharpa. Juryn valde att låta alla övriga deltagare komma på 2:a plats. Tävlingens 1:a pris var en nyckelharpa i silver ca 15 cm stor och mycket välgjord, tillverkad av silversmeden **Rolf Mikkelsen**, Hargshamn. Övriga deltagare erhöill diplom. Enligt rykten skall VM:et hållas vart annat eller ev vart tredje år. Tävlingsdeltagarna presenterade i bokstavsordning i respektive grupper:

Gammelharpa.

Arne Bergman, Österbybruk.
Björn Björn, Fole, Gotland.
Catarina Björn, Fole, Gotland.
Hasse Gille, Österbybruk.
Peter Hedlund, Stockholm.
Olof Johansson, Uppsala.
Ingvar Jörpeland, Sollentuna.
Kjell Landström, Nyköping.
Anders Nordfors, Stockholm.
Curt Södergren, Österbybruk.

Kromatisk nyckelharpa.

Ditte Andersson, Uppsala.
Ragnar Berglund, Möklinta.
Rickard Bernström, Storvreta.
Hasse Gille, Österbybruk.
Peter Hedlund, Stockholm.
Ola Hertzberg, Kungsängen.
Esbjörn Hogmark, Örbyhus.
Sture Hogmark, Uppsala.
Olof Johansson, Uppsala.
Curt Södergren, Österbybruk.
Roland Thalén, Vattholma.

TONKVALITET

BETYG	ANTAL
5	6
4	15
3	21
2	13
1	1

SPELTEKNISK FUNKTION

BETYG	ANTAL
5	13
4	19
3	20
2	4
-	-

BYGGUTFÖRANDE

INSTRUMENTELLT

BETYG	ANTAL
5	8
4	12
3	25
2	11
-	-

HANTVERKSMÄSSIGT

BETYG	ANTAL
5	7
4	17
3	25
2	7
-	-

STÄMMOR

juli

- 13—14. Burträsksvängen, Burträsk. 0910-366 62, 850 00.
14. Spelmansstämma i Brunnsparken, Dals-Rostock. 0530-12050.
14. Spelmansstämma, Hembygdsgården i Ekshärad. 0563-234 55.
15. Bjuråkersst, Forngården i Bjuraker, Hudiksvall. 026- 155982.
20—21. Ringsjöst, Norra Rörums bygdegård, Höör 0413- 504 20.
21. Spelmansstämma, Hembygdsgården i Bräcke. 0304-720 46.
21—22. Durspelsstämma, Västervik. 0490-500 71.
21—22. Eric Sahlströms Spelmansstämma, Husby, Vendel, Ottarsborg, Tierp. 018-176927.
27—29. Katthamra Spelmansstämma, Katthammarsvik, Gotland. 0498-645 54.
27—29. Låbytarhelg, Bygdegården i S Össjö, Skånes Fagerhult. 0435-504 20
28. Spelmännens kväll på Gammelvala, Brunsbogs Hembygds gård. 054-18 65 67.

aug

4. Spelmansstämma med dans, Jönköpings stadspark. 0321-64050.
4—5. Spelmansstämma, Läckö slott, Lidköping. 0500-716 60.
5. Folkkulturens dag, Folkets Park, Åhus. 044-1159 60.
11—12. Spelmansstämma, Karlslund/Wadköping, Örebro. 019-10 13 27.
11—12. Wernödbygdens Spelmansstämma, Bygdegården, Värmdö. 0766-340 46.
11—17. Folkmusik- och dansfestival, centrala Malmö. 044-11 5960.
12. Durspelsstämma, Arbetsmuseet, Karlskoga. 0586-611 96.
12. Spelmansstämma på Nyköpingshus, Nyköping. 0155-470 90.
17—19. Skarastämman, Fornby, Skara. 0500-716 60.
18—19. Spelmansstämma i Gamla Linköping. 013-15 44 80.
25—26. Spelmansstämma, Ramnaparken, Borås. 033-16 85 80.

Gäller detta nyckelharpa?

Musik - en arbetsmiljöskada.

Ryggriktig stråkföring och hörselskydd för alla violinister!

Det kräver nu Stadshälsan i Växjö efter en bred kartläggning av arbetsmiljöskador hos denna musikergrupp. Man konstaterar att violinisterna i allmänhet tillämpar "fel" stråkföring med högerhanden alltför nära instrumentet. Dessutom utnyttjar violinisterna i gemen för stor del av sin hjärtfrekvenskapacitet, vilket betecknas som "psykofysiologiskt" ansträngande. Träningsprogram för riksspridning är under utarbetande genom Stadshälsans försorg.

Man påminner sig ett utspel för några år sedan från en sk arbetsmiljöexpert hos LO: Blåsare, särskilt trumpetare, riskerade hjärtinfarkt eftersom de tillämpade fel teknik och spelade alltför snabba passager. Teknik och paritur borde ses över...

Dags för övergripande insatser från Statshälsans musikmiljöavdelning!

Också vi lyssnare bör nu kräva riskfri avlyssning. Gratis hörselskydd till alla, via skol- och företagshälsovården! . .

Saxat ur DN

Televerket sponsrar CD för Östnora Folkton!

Det kommer en CD-skiva och kassett med Östnora Folkton till hösten. Efter att sökt pengar från olika källor t ex fonogramstöd, folkmusikfonden, RFoD, landstinget, ABF, mm och fått avslag från alla dessa sökte jag hos Televerket Radio, Haninge. De ställde upp med ekonomiskt stöd!

Tack!

Sven Nordin

1990
ÅRS

L Å 23-28 JULI

Ny tid T Låtspel, vissång
Ny plats L Dans, lekar
Samma läger Å Sol, bad
Leif Johansson G M.m.
är kursledare under E.
veckan, och Du kommer R
att få träffa flera av våra R
främsta spelmän på kortkurser.

Anmäl Dig senast 10/7 på
0157/21445 el. 08/7798967
Pris: 10-20 år 850:-/21-100 år 1250:-

Södermanlands Spelmansförbund/SKS

REWARD

Belöning, i form av ära och
att göra redaktören lycklig,
utgår om Du skriver till:

Nyckelposten !

Skriv om vad som helst
bara det rör Nyckelharpa.

red

16 DE UPPLÄNDSKA SPELMANSTÄVLINGARNA 1909.

polkor, mazurkor etc., är utesluten från täfplingen. Vid denna må för öfrigt förekomma icke blott solospel, utan äfven samman-sättningar, såsom två fioler, fiol och klarinet eller flöjt, två fioler och klarinet eller flöjt, o. s. v.

För täfplingen skola ansås pris å resp. 50, 40, 30, 20 kr., jämte ett antal extra pris, som lämpas efter omständigheterna. Något bidrag till kostnaden för resan till och från Uppsala och uppehållet därstädes torde de täflande äfven kunna påräkna. I afseende därpå skola närmare bestämmelser meddelas dem längre fram, sedan deras anmälningar inkommit.

Med hänvisning till hvad nu sagts, rikta vi en vänlig uppmaning till alla goda upplänningar, och särskildt till herrar organister och folkskollärare, att livra i sin stad medverka till det goda ändamålets vinnande genom att bringa detta upprop till uppländska spelmäns kännedom, bistå dem med råd och råd till för anmälningen och deltagandet i täfplingen samt godhetsfullt lämna bestyrelsen alla underättelser, som kunna lända till sakens frönna, framför allt upplysningar om mera framstående nu lefvande spelmän inom Upplands olika bygder.

Anmälningar om deltagande i den blifvande täfplingen samt andra underättelser mottagas af alla de här undertecknade och särskildt af Professor Axel Erdmann och Landsekreteraren Greve Knut Hamilton. Det ligger i sakens natur, att det är en beständ fördel för det helas betryggande och anordnande, att nämnda meddelanden göras i god tid. I alla händelser böra anmälningarna vara inkomna senast den 31 mars.

I januari 1909.

O. A. Berg Led. af Riksd. 3 kammar, Staby.	C. J. Beck-Friis Led. af Riksd. 1 kammar, Disponent, Harg.	D. M. Blomqvist Folkhögskoleföreståndare, Grytlösa, Tierp.
E. Cederström Godsägare, Krukenberg.	A. Erdmann Professor, Uppsala.	K. Hamilton Landsekreterare, Uppsala.
Hj. L. Hammarsskjöld Landhöfding.	J. A. Kallström Kontraktprost, Singsa.	W. Lundgren Musiker, Uppsala.
F. Persson Veterinär, Ö. Våla.	A. Schagerström Lektor, Uppsala.	F. D. Schedin - Hemmansägare, Huddinge by.
J. W. Söhrer v. Waldheim Godsägare, Mellingeholm.	O. M. Strömberg Led. af Riksd. 1 kammar, Disponent, Osterby.	N. Söderblom Professor, Upplands Nations Inspektör.
A. Thorsén Läroverksamhetschef, Enköping.	E. J. Turén Kronoläkaren, Grillby.	E. Westerlund Med. Dr., Enköping.
Hj. Westerstrandh Folkhögskoleföreståndare, Hammarby, Vaddö.		D. Viotti Rektor, Uppsala.

Karl Oskar Karlsson, Torslunda, Torstuna s:n, statkarl, född d. 14/4 1862 i Råby, Biskopskulla s:n. Morfadern ock två morbröder voro spelmän. Började spela vid 13 års ålder, då han lärde av morfadern. Erhöll vid tävlingarna extra pris.

Lars Petter Larsson, Broholm, Huddinge s:n, torpare, född d. 30/4 1834 på samma ställe, där han nu bor. Började spela vid 12 års ålder. Har spelat tillsammans med bl. a. en berömd klarinetblåsar från Ö.-Våla vid namn Erik Nordström. Kan spela 20 polskor, 20 valser ock 10 brudmarscher.

Simon Larsson, Västana, Älvkarleby s:n, flottingsarbetare, född d. 3/4 1892 i Fredsbro by, Tierps s:n. Började spela vid 13 års ålder. Kan spela 35 polskor, 26 valser ock 11 marscher, vilka alla han lärt av gamla spelmän, som i sin tur lärt de flesta av Byss-Kalle. Erhöll tredje pris.

Frans Lindqvist, Erikelund, Uppsala, snickare, född d. 21/7 1865 i Falun. Började spela 25 år gammal.

Karl Lindström, Skutskär, Älvkarleby s:n. Spelade vid tävlingarna en gammal vals efter en berömd spelman vid namn Boström från Dala i Valbo s:n, Gästrikiand, samt en av Byss-Kalles polskor.

Karl August Loberg, Skärplinge, Öster-Lövsta s:n, slaktare, född d. 18/4 1870 i Falun, men kom till Uppland vid 11 års ålder. Farfadern, fadern ock tre bröder äro spelmän. Började spela 9 år gammal. Spelar på fiol en hel del gamla polskor ock valser, som han lärt av harpspelmän ock framför allt av J. Bohlin, nu bosatt i Skuttunge.

Johan Lundin, Funbo s:n, handlande, född den 21/4 1849 i Långängen, Björklinge s:n. Började spela vid 16 års ålder. Kan spela ungefär 20 polskor, 10 valser ock 3 marscher.

Karl Erik Lundström, Lälunda, Gamla Uppsala s:n, odal-bonde, f. d. fjärdingsman, född d. 20/10 1856 i Husby, Gamla Uppsala s:n. Fadern spelade nyckelharpa. Började spela vid 10 års ålder. Kan spela 28 polskor, 18 valser, 2 skänklåtar, 12 marscher ock gåuglåtar. Från sitt 20-de år var han 15--20 år främåt den mäst anlitade spelmannen vid bröllop ock danser i Gamla Uppsala ock närgränsande socknar. Lundström, som lemnat en hel del synnerligen intressanta upplysningar om äldre spelmän, opponerar sig ivrigt mot användningen av ordet slåtar, som han anser vara importerat till Uppland på sistå årtiondet. Det gamla uppländska uttrycket för samma sak var 'lekar'. »Ordet 'lekar' torde också, skriver Lundström,

hållas alla de tävlande, som icke voro bosatta i Uppsala. Beräkningar gjordes ånyo å ena sidan över de utgifter, som för nyssnämnda och andra ändamål i samband med tävlingarna vore att vänta, å andra sidan över insamlade eller utlovade pänningebidrag samt inkomster, som ansågos kunna indryta genom biljettförsäljning. Man beslöt, att en konsert under överinseende av lektor Schagerström och rektor Viotti skulle givas på aftonen såväl fredagen den 7 maj som lördagen den 8 maj, eventuellt även på söndagens middag, och att man skulle hos vederbörande universitetsmyndighet anhålla att för detta ändamål få begagna den stora salen nr X i universitetshuset. Prisutdelningen skulle äga rum på lördagens afton efter konserten, och kommittén beslöt att anställa hos fru ärkebiskopinnan Ekman, att hon ville överlämna priserna till de blivande segervinnarne. Förslag till instruktion för motagningskommittén godkändes, liksom förslag till cirkulär (meddelande) till spelmännen. Fråga väcktes också om anskaffande av spelmansmärken. Slutligen beslöts, att tävlingarna skulle avslutas med en enkel fästlighet, till vilken bl. a. prisdommarna och alla spelmän skulle inbjudas.

Enär anmälningar fortforo att inlöpa även långt efter den bestämda anmälningstidens utgång den 31 mars, beslöt man lemna tillträde åt senare anmälda uppländska spelmän i så stor utsträckning, som praktiska hänsyn medgävo. I själva verket fingo alla från Uppland anmälda deltaga i tävlingarna, till och med sådana som kommo i sista stunden.

Den 23 april och följande dag utsändes till alla då anmälda tävlande ett så lydande

Meddelande från kommittén för de uppländska spelmans-tävlingarna.

1. Spelmanstävlingarne i Uppsala skola äga rum fredagen den 7 och lördagen den 8 maj.
2. Kostnaden för tredje klassens järnvägsbiljett eller ångtågsbiljett till och från Uppsala ersättes af kommittén och utbetalas å motagningsbyrå på lördagens förmiddag.
3. Enkelt kvarter och enkel kost (frukost, middag, kväll) tillhandahållas genom kommitténs försorg åt de spelmän, som icke äro bosatta i Uppsala och som senast den 3 maj skriftligen anmält sin önskan att under vistelsen i Uppsala erhålla sådan förmån.

F. O. Ekström, Vattiholmen, Lena s:n, född 1867. Spelade tillsammans med E. Björk. Dessa båda erhöles tredje pris i samspel.

C. E. Engström, Måsta, Balingsta s:n, skomakare, född d. 5/12 1827 på samma gård, där han ännu bor. Hans farfar, far, farbror och bror voro spelmän. Så är även hans systerson Oskar Karlsson, som deltog i tävlingarna. Började spela vid 9 års ålder.

F. A. E. Engvall, Segersta, Knivsta s:n, fiskare, född d. 22/1 1840 i Kumla by, Haga s:n. Började vid 6 års ålder lära sig spela klarinet av sin far, som själv spelade fiol. Kan nu på fiol eller klarinet spela omkring 50 valser och 50 polskor samt 20 marscher. Då han var ung, brukade han om nätterna drömma olika melodier, vilka han sedan dagen därpå kunde spela. Han minnes ännu några av dessa melodier. Engvall erhöles andra hederspris för gamla spelmän å fiol samt andra pris i klarinetbläsning.

Karl August Eriksson, Järlåsa s:n, f. d. snickare, född d. 20/12 1838 i Dalkarlsbo, Järlåsa. Far och farfar voro nyckelharpspelare. Började spela 8 år gammal. Erhöles extra pris.

C. H. Erlandsson, Rickombärga, Bondkyrko s:n, kopparslagare, född d. 2/4 1857 i By s:n, Dalarne, men kom redan som barn till Uppland. Började spela vid 10 års ålder. Har lärt en del låtar av Gamle Talls i Stavby. Erhöles fjärde pris.

Johan Arvid Fjellstedt, Älvkarleby s:n, värkstadsarbetare, född d. 31/8 1882 vid Fatu gravar, Dalarne. Fadern var fiolspelare, farfadern en beryktad bondspelman från Dalsland. Började spela vid 14 års ålder. Kan spela ett 50-tal gamla låtar, de flesta polskor. Erhöles extra pris.

Johan Peter Forssell, Tärna s:n, organist och folkskollärare, född d. 20/2 1859 i Forneby, Möklinta s:n, Västmanland. Erhöles extra pris.

August Fredriksson, Nybyholm, Tensta s:n, lägenhetsägare, född d. 23/1 1842 i Gryta by, Tensta s:n. Farfadern var harpspelman. Började spela vid 16 års ålder. Kan spela en hel del av Gås-Anders' låtar.

Ivar Mattias Frisk, Landa, Alunda s:n, arbetare, född d. 23/2 1890 vid Osterby bruk, Films s:n. Har spelat sedan sitt 15:de år både på fiol och flöjt. Spelar dels gamla spelmäns låtar, dels egna kompositioner. Frisk erhöles det enda priset för flöjtspelare av prisdommarna till uppmuntran.

- 4) under pågående tävlingar vara till hands å båda tävlingslokalerna för att lenna behöriga upplysningar åt prisdommarne och de tävlande och för att föreställa var och en uppträdande spelman för den åhörande allmänheten;
- 5) tjänstgöra som markalkar vid konserterna och prisutdelningen;
- 6) veta studentens märkvärdigheter för spelmännen (i grupper);
- 7) i god tid förhållningställa allting för prisdommarne, spelmännen och publik å de båda tävlingslokalerna;
- 8) ombesörja annonsering, vaktmästare, uppstånd, tryckning av biljetter m. m.

Om mottagningskommitténs arbete säger professor Erdmann, som också lemnat alla uppgifter beträffande det förberedande arbetet, att »det förtäfliga sätt, varpå den sedermera utförde sina åligganden, tillvann sig ett välförtjänt livligt och tackesamt erkännande såväl av prisdommarne och tävlingskommitténs ledamöter som på alla andra håll.

Inom mottagningskommittén fördelades vid detta och följande sammanträde arbetet så, att herr Larsson fick i uppdrag att leda och övervaka det hela, herr Lindberg ansvarade för alla ekonomiska angelägenheter samt för biljettryckning o. d., herr Ekholm skulle utarbeta en karta, utvisande spelmännens fördelning på olika trakter av Uppland; herrar Widegren och Ålander skulle ordna med mat och logis för spelmännen; herr Gråberg fick på sin lott att bland landsmännen utvälja markalkar samt ordna marskalksväsendet; herr Söderberg hade redan förut utskrivit adresserna till alla spelmännen vid det sista meddelandets utsändande och åtog sig f. ö. att upprätta de huvudlistor öfver spelmännen, som vid tävlingarna skulle användas. Övriga medlemmar av kommittén skulle under tävlingarna dels tjänstgöra å byrån, dels inför publiken annäla spelmännen, allt efter som de skulle uppträda, samt f. ö. deltaga i utförandet av allt mottagningskommitténs arbete.

Priset för seriebiljetter gällande till alla tävlingarna å båda lokalerna bestämdes till 2 kr. För enskilt besök å tävlingarna skulle inträdesbiljetterna kosta 75 öre. Till fredagskonserten sattes biljettpriset till 75 öre och till fördagskonserten jämte prisutdelningen till kr. 1.25. Dessutom skulle biljetter till endast prisutdelningen, vilken skulle äga rum i universitetets försal, säljas för 25 öre.

I tävlingarna deltagande spelmän.

I denna förteckning upptages varje spelman blott en gång. De, som tävlat å flera instrument, t. ex. å fiol och klarinett, nämnas därför blott vid första instrumentet. Deltagarsiffrorna på klarinettblåsare blir härigenom något mindre än den eljes skulle bli. Gruppbild av spelmän och prisdommar s. 32.

I. På fiol.

(56 tävlande.)

Adolf Andersson, Runsa, Väsby, Eds socken, trädgårdsmästare, född d. 29/3 1849 i Nykyrka, Nyköping; har spelat sedan sitt tionde år; lärt av sina bröder.

A. G. Andersson, Peterslund, Uppsala, arbetare, född d. 5/4 1843 i Nora stad; spelat sedan ungdomen.

A. P. Andersson, Rånäs bruk, Fasterna socken, statkarl, född d. 6/4 1862 i Ubby, Fasterna; spelat sedan sitt tionde år. Uppgiver sig kunna spela minst 60 valser, 40 polskor, 6 brudmarscher, 1 vallåt, 4 gånglåtar och 6 drickslåtar.

Gustaf Josef Andersson, Tobo, Tegelsmora socken, skolkare, född d. 9/4 1888 i Gyllby, Tegelsmora. Farfadern och dennes två bröder voro spelmän. Har spelat sedan sitt åttonde år. Kan spela 20 valser, 15 polskor och 2 brudmarscher.

Herman Andersson, Målhamra, Närtuna s:n, slöjdare, kallas »Slev-Anders», född d. 11/12 1845 i Mjölsta, Fasterna s:n. Började spela vid 9 eller 10 års ålder. Har lärt sig själv efter gehör. Kan oräkneligen polskor, valser och marscher, bland de sistnämnda en mycket gammal brudmarsch, som han spelade vid flera tillfällen i Uppsala. Andersson erhöill fjärde pris för gamla spelmän.

C. E. Bergström, Nyby, Kulla s:n, skomakare, född d. 13/3 1839 i Vista, Giresta s:n. Har spelat sedan sitt tionde år, lärt av sin far, som bläste klarinett. Kan spela 35 polskor, 30 valser, 12 marscher. Bland låtarnas namn omtalar han »Häggeby-polskan», »Vill du dansa med min gumma?», »Kersin på Lybeck», »Guckupolska» (med güksvar) och »Råmvälsen» (kon svarar på flickans rop).

C. W. Bergström, Viluuda, Villbärga s:n, skomakare, född d. 21/6 1871 i Håtuna s:n. Fadern var en mycket anlitad klari-

den som själv växt upp och fostrats i Uppland och som har sin hembygd kär, att se dessa präktiga typer för uppländingen, släbbar med lugn sävlighet, skogskrävre och flottningsskarlar från norr och väster, smeder från brukstrakterna, ofta med tydlig vallonsk härstamning, och lugna, humoristiska rospiggas. Och sen att höra dem spela! Det var som att på en gång förnimma många generationers glädje och sorg. Här kom en argummal ståtlig brudmarsch på flol oss att tänka på den tiden, då färfarsfar och färfarsmor helle bröllop. Här erinrade en käck och munter gammal polska om dans och ungdomsglädje i ljusa midsommarnätter för decennier sedan. Här kom också, fast mera sällan, en melodi i moll, blygsamt, nästan förläget täljande om jättesorg och tunga, mörka dagar. Det uppländska folklynnet har lättare att visa sin glädje än sin sorg, det är för förstynt för att vilja bringa sina strider och motgångar inför andra.

Här skulle man också vilja tala om, hur spelmannsglädjen smittade åhörarna, hur de sutto där timme efter timme, förtjusta lyssnande till de gamla melodierna. Här skulle kunna berättas anekdoter om små lustigheter, som inträffade allt emellan under tävlingsdagarna och som bl. a. åstadkommo, att mottagningskommitténs medlemmar, trots sitt ansträngande arbete, enstämmigt förklarar, att de aldrig varit med om något »roligare» än dessa tävlingsdagar. Men vi måste återgå till en kronologisk redogörelse för händelsernas förlopp.

Redan på torsdagsskvällen — den 6 maj — hade en hel del spelmän anlänt till staden, återstoden kom under fredagens lopp. De mottogos genast på byrån å Upplands nation, fågo där uppgifter å bostad och matsälle, erhöilo behövliga kuponger, dekorerades med det förut omtalade spelmannsmärket och fågo kontrollera tiden för sitt deltagande i tävlingarna.

Klockan 10 på fredagsförmiddagen togo så tävlingarna sin början och pååingo sedan samtidigt å båda lokalerna första dagen kl. 10 f. m.—2 e. m. och 4—7 e. m., andra dagen kl. 10 f. m.—1 e. m. Hela tiden var åhörarnas antal mycket stort, delvis rädde t. o. m. trängsel, och deras intresse var ännu större. Man såg personer sitta kvar, åhörande tävlingarna, hela tiden från början till slut båda dagarna. De 100 seriebiljetterna, vilka gällde till reserverade platser, voro redan på förhand slut-sålda. Dessutom såldes icke mindre än 594 biljetter gällande

3. Födelseår och födelsedag?

4. Födelseort (gård eller by samt socken)?

5. Elder fars yrke?

6. Har det funnits eller finnes det någon bondespelman inom Eder släkt?

7. Hvilka bondespelman känner Ni till?

8. Berätta det viktigaste, som Ni vet om dessa spelmän: har de voro bosatta (gård eller by samt socken), hvad de voro till sitt yrke, hvilket instrument de använde, hvilka låtar de brukade spela och vid hvilka tillfällen de brukade spela dem (bröllop, dans-tillställningar o. s. v.), om folket i deras hembygd och annorstädes mycket ofta nylitade dem att spela, om de voro särskildt omtalade och berömda, när de lefde (om det var i Eder barndom, så att Ni själf mins dem, eller om Ni blott hört dem omtalas). På samma sätt, om Ni känner till någon ännu lefvande gammal bondespelman, så berätta, hvad Ni vet om honom. Vidare, om Ni känner till några gamla sägner om äldre bondespelman, så var vänlig och meddela dem. Uppgif afven på samma gång de namn, som spelmännen fågo af folket i sin hembygd och annorstädes.

9. Hur gammal var Ni, när Ni själf började spela?

10. Hvem lärde Er spela?

11. Hvilka stycken kan Ni spela? (Ni torde då uppgifva, huru många låtar Ni kan spela, huru många valser, huru många polskor och huru många marscher. Afven torde Ni särskildt nämna, angående låtarna, om det är valslåtar, gänglåtar, steklåtar och driekslåtar o. s. v., angående polskorna, om det är brudpolskor, prästpolskor, trettitånds-polskor o. s. v., samt de olika slag af marscherna, för så vidt Ni kan uppgifva det.)

40 DE UPPLÄNDSKA SPELMANSTÄVLINGARNA 1909.

12. Hvar har Ni lärt Er spela dessa stycken (Ni torde då kven uppgifva, om Ni själf har komponerat några)?	
13. Hafva dessa stycken några särskilda namn (såsom t. ex. Rövåsten, Rongstasågen, 24 oktober o. s. v.)?	
14. I så fall, vet Ni något om huru de fått dessa namn?	
15. Vet Ni för öfrigt något om dessa stycken (huru de uppkommit, om några sägner äro förbundna med dem eller dylikt)?	
16. Uppgif, så vida det är möjligt för Er, hvilka stycken Ni spelade i Uppsala vid de särskilda tillfällena. Försök att uppgifva det så fullständigt och noggrant som möjligt?	
17. Vet Ni något om de gamla låtarnas användning, vid hvilka tillfällen de spelades (när t. ex. gånglåtarna spelades, när präst-polekorna spelades o. s. v.)?	
<i>Obs!</i> De stycken, som Ni torde hafva godheten att meddela upplysning om, få naturligtvis endast vara sådana, som kunna räknas till folksången, vare sig Ni lärt dem af gamla spelmän eller själf komponerat dem.	

Från de allra flästa erhöles formulären åter försedda med en mängd intressanta upplysningar. Det är huvudsakligen på grundvalen av dessa som avdelningen om äldre uppländska spelmän i början av denna redogörelse är utarbetad. Förteckningen, som nu följer, har bl. a. av utrymmesskäl inte kunnat göras så utförlig, som det rikhaltiga materialet medgäve. Blott de uppgifter, som syntes oss viktigast och mest intressanta, ha medtagits. Måhända skulle en noggrannare bearbetning av dessa spelmaus-anteckningar senare kunna åstadkommas.

De genom poliskommissarien Andéhus försorg anskaffade rummen utdelades bland spelmännen så, att i regel två personer lågo i samma rum. Till varje spelman utdelades vid deras ankomst så många kuponger som det antal nätter, de skulle stanna i staden. Dessa kuponger avlemnades av spelmännen till deras värdar, som sedan fingo dem inlösta hos mottagningskommittén. Liknande kuponger utdelades också för erhållande av mat. Samtliga spelmän fingo mat & kaffé Valhalla ock fingo där avlemna en kupong för varje måltid.

Spelmansmärken i form av en nål med sköld, bärande Upplands vapen, riksäpplet, alltsammans förgyllt, förfärdigade hos juvelerare Rothoff, buros under tävlingsdagarna av spelmännen, prisdommarna ock de bägge kommittéernas ledamöter.

Prisdommarna jämte Upplands nations kuratorer voro den 6 maj av tävlingskommittén inbjudna till ett samkväm & Stads-hotellet, varvid behöfliga presentationer skedde ock de stundande tävlingarna avhandlades. I samråd med prisdommarna beslöts, att fördelningen av de tillvande på de olika lokalerna skulle ske så, att alla, som spelade fiol, skulle tävla i Upplands nation inför en prisnämnd bestående av stadsnotarien Nils Andersson, härr Georg Wesslén ock musikern W. Lundgren; alla, som spelade nyckelharpa eller klarinett, samt alla, som tävlade i samspel, skulle uppträda i Västmanlands-Dala nation inför en nämnd bestående av redaktör K. P. Leffler, direktör D. M. Blomqvist ock härr Gustav Wesslén.

* * *

Så ha vi nått fram till själva tävlingsdagarna. Om dem vore jag nästan frestad säga, att man kunde skriva hur länge som helst. Ty den som levde med mitt uppe i tilldragelserna under dessa bägge i Upplands kulturhistoria helt säkert minnesrika dagar den 7 ock 8 maj 1909 ock som sedan någon tid efteråt ånyo låter de dagarna passera revy för sig, han återfinner i minnet det ena intressanta draget efter det andra, han ville berättat utförligt ock länge om den äkta folkliga friskhet ock glädje, som spelmännen förde med sig ock meddelade åt alla, med vilka de kommo i beröring, han ville söka få dem, som ej voro med, att förstå, hur underbart det var, särskilt för